

رابطه میزان استفاده از اینترنت با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی کاشان

دکتر محمدرضا تمنایی فر*

دکتر فریبرز صدیقی ارفعی*

زینب گندمی**

* استادیار گروه روان‌شناسی دانشگاه کاشان

** کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه کاشان

آدرس نویسنده مسؤول: کاشان، خیابان بهشتی، تلفن ۰۳۶۱-۵۵۵۳۰۹۳

Email: gandomi1389@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۰/۵/۲۴ تاریخ پذیرش: ۹۱/۱/۱۴

* چکیده

زمینه: امروزه اینترنت به تدریج قسمت زیادی از زندگی روزانه افراد به خصوص جوانان را اشغال کرده است. هر ساله گزارش‌های زیادی از اعتیاد به اینترنت جوانان ذکر می‌شود. اختلال اعتیاد به اینترنت یک اختلال فیزیولوژیک- روانی شامل تحمل (بالارفتن مصرف)، نشانه‌های جدایی، اُفت تحصیلی و از هم گسیختگی عاطفی در ارتباط‌های اجتماعی است.

هدف: مطالعه به منظور تعیین رابطه اعتیاد به اینترنت با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه تحلیلی از بین ۱۲۴۸۰ نفر دانش‌آموز مقطع دوم و سوم متوسطه شهرستان کاشان، تعداد ۴۰۰ نفر به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ انتخاب شدند. برای اندازه‌گیری میزان اعتیاد به اینترنت دانش‌آموزان از آزمون ۲۰ سؤالی اعتیاد به اینترنت بانگ و برای پیشرفت تحصیلی از معدل دانش‌آموزان استفاده شد. داده‌ها با آزمون‌های آماری تی و ضریب همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

یافته‌ها: بین اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی با ۹۹٪ اطمینان رابطه معنی‌دار آماری وجود داشت ($P=0/01$). آزمون تی تفاوت آماری معنی‌داری بین اعتیاد به اینترنت در دختران و پسران نشان نداد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌ها، اعتیاد به اینترنت موجب اُفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود و لازم است دست‌اندرکاران جهت آموزش استفاده بهتر از اینترنت و پیشگیری از اعتیاد به آن برنامه‌ریزی کنند.

کلیدواژه‌ها: اعتیاد به اینترنت، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان

* مقدمه:

شهرهای بزرگ که اغلب افراد جدا از خویشاوندان خود زندگی می‌کنند، اینترنت می‌تواند جای‌گزین زندگی اجتماعی باشد. این موضوع می‌تواند آن قدر تقویت شود که فرد برای مدت زمانی به روابط اجتماعی زندگی واقعی و برآوردن نیازهایش توجهی نداشته باشد. چنین کارکردهای جذابی می‌تواند به استفاده بیش از حد از اینترنت و اعتیاد به آن منجر شود.^(۲)

انتشار اینترنت ۹ برابر سریع‌تر از رادیو و ۴ برابر سریع‌تر از تلویزیون است.^(۳) اعتیاد به اینترنت به عنوان اختلال ناشی از استفاده بیش از حد از اینترنت یا استفاده نامعقول و بیمارگونه از اینترنت تعریف می‌شود. گاهی از این

دستیابی به یک شبکه جهانی، افراد را با انبوهی از اطلاعات و نشریه‌های الکترونیکی رو به رو می‌کند که با استفاده از ارتباط سنتی امید دستیابی به آن‌ها را نداشته‌اند. از آن‌جا که اینترنت شیوه‌های ارتباطی آینده را دگرگون کرده است، یک چالش عمومی برای اشخاص و همچنین برای دولت‌ها محسوب می‌شود.^(۱) اینترنت مانند یک دنیای مجازی عمل می‌کند و به افراد فرصت تجربه شکل خاصی از ارتباط‌های اجتماعی را می‌دهد که در آن حضور اجتماعی واقعی وجود ندارند. در واقع ارزش‌های اجتماعی جدیدی ارایه می‌شود که منحصر به گروه‌ها و اجتماعات مجازی است. در محیط‌های دانشجویی و

از اینترنت باعث شده است تا دانش‌آموزان در انجام تکالیف خود کوتاهی کنند.^(۸)

آندسون در سال ۲۰۰۰ در دانشگاه آلفرد طی تحقیقی دریافت که بیش‌تر دانشجویانی که در تحصیل شکست خورده بودند، کاربران جدی و با سابقه اینترنت بودند.^(۹)

مطالعه‌ها نشان داده‌اند که وابستگان به اینترنت در زندگی، شغل، تحصیل و روابط خود شکست خورده و در مدیریت زمان ناتوان بوده‌اند.^(۱۰-۱۳) البته شعرا به این نتیجه دست یافت که میزان اعتیاد به اینترنت با افت تحصیلی و کاهش پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری نداشته است.^(۱۴) برخی مطالعه‌ها نشان داده‌اند که مردان بیش‌تر از زنان به اعتیاد به اینترنت گرایش دارند.^(۱۵-۱۷) در حالی که در مطالعه کیم و همکاران، زنان نسبت به مردان تا دو برابر از خود اعتیاد به اینترنت نشان دادند.^(۱۸) لذا مطالعه حاضر با هدف تعیین رابطه اعتیاد به اینترنت با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد.

* مواد و روش‌ها:

در این مطالعه تحلیلی، از بین ۱۲۴۸۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستان‌های دولتی شهرستان کاشان در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸، تعداد ۴۰۰ نفر (۲۰۰ دختر و ۲۰۰ پسر) براساس جدول مورگان و نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. سپس طی مراجعه به مدارس، برگه‌های پرسش‌نامه بین دانش‌آموزان پخش و توضیح لازم برای آن‌ها داده شد.

برای اندازه‌گیری اعتیاد به اینترنت از پرسش‌نامه ۲۰ سؤالی اعتیاد به اینترنت "یانگ" استفاده شد که خواننده باید به هر یک از سؤال‌های آن براساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت شامل هرگز، به ندرت، گاهی، اغلب و همیشه پاسخ دهد. دامنه نمره این آزمون از صفر تا ۱۰۰ است که نمره ۲۰ تا ۴۹ نشان‌دهنده کاربر معمولی، نمره ۵۰ تا ۷۹ نشان‌دهنده کاربر در معرض خطر و نمره ۸۰ تا ۱۰۰ نشان‌دهنده کاربر معتاد است. آلفای کرونباخ این آزمون در سوئد ۹۵ درصد و در کره بیش از ۹۰ درصد به

بیماری با عنوان اختلال اعتیاد به اینترنت یا اعتیاد مجازی نیز نام برده می‌شود.^(۴) اختلال اعتیاد به اینترنت اولین بار توسط ایوان گلدبرگ در دانشگاه کلمبیا مطرح شد. او اعتیاد به اینترنت را به عنوان یک الگوی ناسازگار استفاده از اینترنت توصیف کرد که به آسیب یا آشفتگی معنادار بالینی منجر می‌شود.^(۵) لازم به ذکر است که استفاده طولانی از اینترنت را نمی‌توان اعتیاد نامید، بلکه کاربردی اعتیاد را به وجود می‌آورد که باعث اضطراب و پریشانی عملکرد شود یا اثرات زیان‌آوری بر عملکرد فیزیکی، روانی، اقتصادی، اجتماعی، روابط خانوادگی و شخصی داشته باشد.^(۶)

اورزاک وابستگی به اینترنت را یک مشکل روانی با دو دسته علائم و نشانه می‌داند: الف) نشانه‌ها و علائم روانی مانند ناتوانی در متوقف کردن فعالیت و یا احساس رضایت در استفاده و یا مشکل در مدرسه و خانواده ب) نشانه‌ها و علائم جسمانی مانند پشت درد، سر درد، بی‌نظمی در غذا خوردن و اختلال در خواب.

جیمز از مرکز ملی مشاوره مینیاپولیس آمریکا نشانه‌هایی را هشدار می‌دهد که عبارتند از: عدم توانایی برای کنترل و محدود کردن استفاده از کامپیوتر، توجیه و سعی در کم جلوه دادن زمان استفاده از کامپیوتر یا نوع استفاده از آن و ترجیح دادن بیش از حد و مهم شدن استفاده از آن به عنوان شاخص اساسی زندگی که در این مورد قضاوت دیگران بسیار مهم است.^(۶)

اعتیاد به اینترنت تأثیر منفی زیادی بر روی افراد می‌گذارد از جمله: مشکلات در روند زندگی، عملکرد مدرسه و روابط والدینی.^(۷)

در مطالعه یانگ ۵۸ درصد دانشجویان و دانش‌آموزان، کاهش چشمگیری در عادت مطالعه، افت نمره درسی، مشروط شدن و غیبت از کلاس داشته‌اند. ۴۳ درصد این شاگردان خوب به علت دیر خوابیدن ناشی از استفاده از اینترنت، با عدم موفقیت در مدرسه روبرو شده‌اند.^(۱) براساس نظرسنجی مجله ایالت متحده آمریکا که در سال ۱۹۹۷ منتشر شد، ۸۶ درصد از معلمان معتقد بودند استفاده

سایت‌های غیراخلاقی اختصاص می‌دهند، باعث تمرکززدایی و اتلاف وقت بیش‌تر و در نتیجه کاهش پیشرفت تحصیلی و یادگیری می‌شود.^(۲۰) گروهی از مخاطبان اینترنت، نسل جوان و نوجوانانی هستند که بر اثر متغیرهای رشدی- روانی و نیز بسیاری دیگر از متغیرهای ناشناخته، بیش‌تر مستعد قرار گرفتن در معرض این گونه مشکلات هستند. آشنا کردن فرزندان با موارد زیر ضروری به نظر می‌رسد: خطرهای جسمانی، رفتاری، اخلاقی و استفاده‌های نامناسب، غیر ضروری و زاید از فن‌آوری‌های جدید مانند ماهواره، اینترنت و تلفن همراه، تقویت مبانی ارزشی، اخلاقی و دینی فرزندان و ایجاد خود کنترلی و خود ایمنی در آن‌ها برای استفاده بهینه از فن‌آوری‌های جدید.

در این مطالعه میان دختران و پسران از نظر اعتیاد به اینترنت تفاوت معنی‌دار آماری وجود نداشت. تحقیقات انجام شده در مورد تفاوت اعتیاد در دو جنس، نتایج متناقضی را نشان می‌دهند. برخی تحقیق‌ها به وجود تفاوت معنی‌دار در ابتلای اعتیاد به اینترنت بین زنان و مردان اشاره دارند و برخی دیگر میزان اعتیاد به اینترنت را در دو گروه زنان و مردان یکسان، اما شکل آن را متفاوت می‌دانند.^(۱۶ و ۱۵) در مورد تفاوت جنسی در روان‌شناسی اینترنت، زنان بیش‌تر از پست الکترونیک و مردان بیش‌تر از وب استفاده می‌کنند. میزان کارایی در امور رایانه‌ای، احساس تنهایی و افسردگی منجر به ایجاد تفاوت در زنان و مردان در نوع استفاده از کامپیوتر شده است.^(۲۱)

مدیران و مسؤولان آموزش و پرورش می‌توانند با در اختیار گذاشتن رایانه، اینترنت و همچنین آگاهی و آموزش صحیح اینترنت در مدارس، امکان مراجعه دانش‌آموزان به سایت‌های علمی و گفتمان در این وبلاگ‌ها و حل مسایل و موضوع‌های علمی را فراهم آورند. بدیهی است دسترسی به کتاب‌ها، تصاویر و فیلم‌های علمی باعث تسهیل آموزش و افزایش یادگیری و به طور کلی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. بنابراین برنامه‌ریزی در پیشگیری و حل این معضل توسط مسؤولین امور آموزشی

دست آمده است. مورن نیز نشان داده است که این آزمون از اعتبار و روایی بالایی برخوردار است.^(۱۹) برای اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از معدل آن‌ها استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۱۵ و آزمون‌های آماری تی و ضریب همبستگی پیرسون تحلیل شدند

* یافته‌ها:

از ۴۰۰ دانش‌آموز مورد مطالعه، ۲۰۰ نفر دختر و ۲۰۰ نفر پسر بودند. تعداد ۲۵ دانش‌آموز پسر (۶/۲۵ درصد) و ۱۶ دانش‌آموز دختر (۴ درصد) در معرض خطر اعتیاد به اینترنت قرار داشتند. میانگین معدل دختران ۱۷/۲۸ و پسران ۱۵/۷۱ بود با توجه به میزان همبستگی $r=0/21$ و سطح معنی‌داری ۰/۰۱، بین اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی‌دار آماری وجود داشت.

بین دختران و پسران از نظر اعتیاد به اینترنت تفاوت آماری معنی‌داری وجود نداشت (جدول شماره ۱).

جدول ۱- نتایج آزمون تی اعتیاد به اینترنت در دختران و پسران

تغییر	جنسیت	میانگین اعتیاد به اینترنت	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	تی
اعتیاد به اینترنت	دختر	۱۸/۷۱	۳۹۸	۰/۳۲	۰/۹۹
	پسر	۲۰/۵۱			

* بحث و نتیجه‌گیری:

این مطالعه نشان داد که میان اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد ولی تفاوت معنی‌داری در دختران و پسران از نظر اعتیاد به اینترنت وجود نداشت.

نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های اکثر مطالعه‌ها که نشان داده‌اند اعتیاد به اینترنت باعث افت تحصیلی می‌شود، هماهنگی دارد.^(۱۷ و ۱۸) ولی با یافته شعرا همخوانی ندارد.^(۱۴) فرهمند معتقد است هرچه کاربران معتاد به اینترنت وقت بیش‌تری را برای بازی‌های رایانه‌ای، چت و دوست‌یابی، دانلود فیلم‌ها و استفاده از

University students use the Internet. *J Iranian Cultural Studies and Communication* 2009; 12: 164-83 [In Persian]

10. Honarparvaran N. Internet sexual activities are virtual university students in city of Shiraz. The third seminar series of articles mental health students, University of Science promotion Iran 2008; 3: 382-85 msrt [In Persian]

11. Ghasemzadeh L, Shahraray M, Moradi A. The prevalence rate of addiction to the Internet in girls and non-addicted Taliban's time girls went in Internet conversational of loneliness, self-respect of social lend financial aid. *Contemporary Psychology* 2008; 40 (2): 1-32 [In Persian]

12. Brenner V. Psychology of computer use: XLVII Parameters of Internet use, abuse and addiction: the first 90 days of the Internet Usage Survey. *Psychol Rep* 1997 Jun; 80 (3 Pt 1): 879-82

13. Belick J, Haroldson M. Psychic in computers. *A FCM* 2000; 43 (7): 9-34

14. Shoara Z. The anatomy addiction as the Internet to among the students (id) books of practical solutions, offered and treatment. The fourth seminar series of articles mental health students, Shiraz 2009; 4 (2): 260-265 msrt. [In Persian]

15. Chang M, Law SP. Factor structure for young's Internet addiction test: a confirmatory study. *CIHB* 2008; 23 (6): 2597-619

16. Ko CH, Hsiao S, Liu GC, et al. The characteristics of decision making, potential to take risks and personality of college students with Internet addiction. *Psychiatry Res* 2010 Jan 30; 175 (1-2): 121-5

17. Chou C, Hsiao MC. Internet addiction, gratification and pleasure experience: the Taiwan college students. *C& E* 2000; 20 (4):

و فرهنگ‌سازی استفاده صحیح از این فن‌آوری در جامعه پیشنهاد می‌شود.

مراجع:

1. Omidvar A, Sarami A. Internet addiction: description, ethnology, prevention, treatment. Mashad: Tamrin Publication; 2003. [In Persian]

2. Omidi A, Akbari H, Yaghobi H. The study of frequency of Internet addiction and its relationship with psychology status of students of Islamic Azad University in Kashan. The Articles Collection of 4th Seminar of University Students' Mental Health 2009; 4 (1): 547-9 [In Persian]

3. Davis RA. Cognitive-behavioral model of psychological Internet use. *CHB*. 2001; 17 (1): 187-95

4. Falahmehne T. The Internet addiction. Research scientific quarterly of psychology and sciences employ inform. 2008; 1, 26-30 [In Persian]

5. Javid M, Kamranpor F. The prevalence of addiction to the Internet engineering students in Shiraz University. The fourth seminar series of articles mental health students, 2009; Shiraz, Iran: 4 (2): 623-25.msrt. [In Persian]

6. Vizehfer F. The survey of Internet addiction in users of Lar kaffinent. *Mental Health Principles* 2006; 25 (7): 27-33 [In Persian]

7. Block JJ. Issues for DSM-V: Internet addiction. *Am J Psychiatry* 2008 Mar; 165 (3): 306-7

8. Ko CH, Yen JY, Chen CC, et al. Tridimensional personality of adolescents with Internet addiction and substance use experience. *Can J Psychiatry* 2006 Dec; 51 (14) 887-94

9. Bahar M, Mohamadi A. The study productivity and satisfaction, Tehran

65-80

18. Kim K, Ryu E, Chon MY, et al. Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *Int J Nurs Stud* 2006 Feb; 43 (3): 185-92

19. Shayegh S, Azad H, Bahrami H. The survey of Internet addiction and its relationship with personality traits in Tehran

adolescents. *Research Scientific Quarterly of Mental Health Principles* 2010; 11 (2): 148-9 [In Persian]

20. Farahmand T. The gile and use Internet. *SSCSW*. 2009; 41 (5): 135-60

21. Jakson LA, Ervin KS, Gardner PD, et al. Amultivariate analysis of web usage. *J Advert Res* 1999; 39 (2): 53-68

Archive of SID